

Drogfogyasztás a középiskolákban

A középiskolások alkohol- és drogfogyasztását felmérő kutatássorozat 1992-ben indult, amikor a kutatók – Elekes Zsuzsanna (ma már az Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézetének professzora) vezetésével – az Európa Tanács Pompidou Csoportja által kidolgozott kérdőívekkel Budapesten folytattak vizsgálatot a középiskolák harmadik évfolyamán tanuló fiatalok körében.

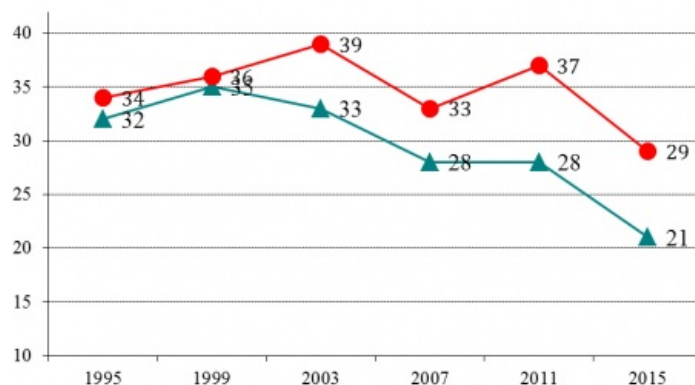
1995-ben már egy európai program (European School Survey Project on Alcohol and other Drugs, ESPAD) részeként került sor a 16 évesek országos reprezentatív mintájának vizsgálatára. Az ESPAD-program célja, hogy összehasonlító adatokat gyűjtsön Európa középiskolásainak dohányzásáról, alkohol- és egyéb drogfogyasztásáról. A program legfontosabb hosszú távú célja a fiatalok fogyasztási szokásaiban bekövetkezett változások mérése, az országoként eltérő trendek összehasonlítása. Éppen ezért már az induláskor eltervezték az adatfelvétel 3-4 évenkénti ismétlését. 2015-ben az ESPAD-kutatások hatodik hullámára került sor, 35 ország részvételével.

Változnak a kérdések az évek során? - kérdeztük Elekes Zsuzsanna egyetemi tanárt.

Igen, mert változik az életünk, változnak a fogyasztási szokások. Húsz évvel ezelőtt, amikor a felmérés kezdődött, nem ismerték a most divatos designer drogokat, de még az extasyt sem. Húsz évvel ezelőtt internet és okostelefon sem volt. A közelmúlt jelensége, hogy a fiatalok körében nagyon elterjedt ezeknek az eszközöknek és online lehetőségeknek a használata – a problémás használata.

Milyen trendek figyelhetők meg a korábban is használt szerek esetében?

Európára és Magyarországra is jellemző, hogy hosszan tartó növekedés után a dohányzásban egyértelműen visszaesés következett be, és az alkoholfogyasztás is csökken. A magyar fiatalok kis késéssel követték az európai többséget, de már nálunk is javulást érzékeltetnek ezek a mutatók. Néhány európai országban a marihuána – a domináns kábítószer – fogyasztása csökkent, és bár a többiben nem változott, úgy tűnik, hogy Magyarországon egyértelmű javulás következett be az utóbbi négy évben.

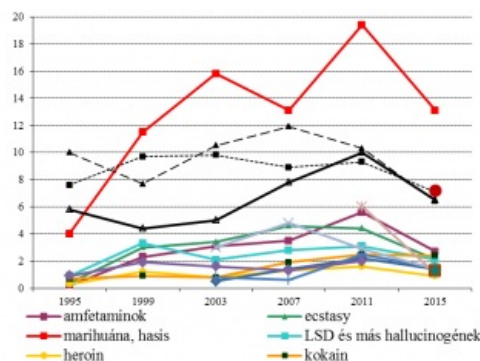
A havi dohányzók százalékos arányának változása 1995 és 2015 között
(kék: európai adatok, piros: magyar adatok)

Amerikában egyre inkább legalizálják a marihuána-fogyasztást, ami Európában is változást hozhat.

Hollandiában és több más országban nagyon régóta dekriminalizált szabályozás van, és ettől egyáltalán nem nőtt a szerfogyasztás. Másrészt, a dohányzás esetében mégiscsak azt gyanítjuk, hogy az a nagyon erős és most már régóta tartó nemzetközi törekvés, hogy korlátozzák, visszaszorítsák a dohányzást, hathatott a fiatalok dohányzási szokására.

Tiltott szerek életprevalencia-értéke (azoknak az aránya, akik legalább egyszer kipróbáltak valamilyen tiltott szert)
Európában (kék) és Magyarországon (piros)

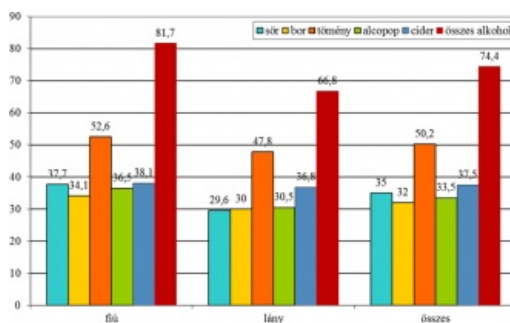

Egyes szerek életprevalencia-értéke 1995 és 2015 között a 16 éves diákok körében

Nagyon meglepődtem az alkoholfogyasztást jellemző adatokon: „A 2015. évi ESPAD-kutatás eredményei szerint a 9-10. évfolyamos magyar diákok túlnyomó többsége fogyaszt valamilyen rendszerességgel alkoholt. A nagyobb gyakoriságú fogyasztás jellemzőbb a fiúkra, és elsősorban tömény ital formájában történik. Az utolsó fogyasztási alkalomra vonatkozó mennyiségi adatok alapján az egy alkalommal elfogyasztott

menyiség tiszta szeszben számolva 79 ml/fő, ami jelentősen meghaladja a felnőttekre vonatkozó hasonló adatokat, és jóval több annál, amit az egészségügyben dolgozó szakemberek elfogadhatónak tartanak. A mennyiségi adatok alapján a tömény ital dominálja a fiatalok alkoholfogyasztását. A diákok közel kétharmada legalább egyszer volt már részeg az élete során, az előző hónapban lerészegedők aránya pedig 22,2%.”

A tömény italok fogyasztásának aránya régóta magas a magyar fiatalok körében – nem véletlenül. Nagyon hosszú időn keresztül a felnőtt társadalomban is messze a tömény italok fogyasztása dominált, és az, hogy az adatok alapján ez ma nem dominál olyan mértékben, mint korábban, talán csak annak köszönhető, hogy a fogyasztás áttelődött az otthon főzött pálinkára, és így a kereskedelmi adatok kevésbé relevánsak, mint azelőtt.

Az utolsó alkalommal elfogyasztott alkohol átlagos mennyisége italfajtánként (fogyasztókra számolva tiszta szeszben, ml)

A grafikonból látszik, hogy a lányok is sok töményt fogyasztanak – és nem mutatható ki egyértelműen, hogy különbség lenne a vidékiek és a budapestiek között. A korábbi adatfelvételekhez képest azonban határozottabb társadalmi különbségek rajzolódnak ki az alkoholfogyasztási szokásokban. A gimnáziumban tanulók, a magasabb iskolai végzettségű szülők gyerekei, a teljes családban élők kevesebb alkoholt fogyasztanak. Hagyományosan a szülői kontroll hiánya, a családi problémákra utaló iskolai lógás, a szórakozóhelyeken töltött szabadidő növeli a problémás alkoholfogyasztás esélyét.

Utalnék arra az eredményünkre is, hogy a megkérdezett 9–10. évfolyamos fiatalok több mint fele ivott legalább egyszer valamilyen energiatalt a kérdezést megelőző hónapban, és a diákok közel egynegyede legalább egyszer ivott alkoholt energiatallal együtt. Az energiatalok fogyasztása inkább jellemző a hátrányosabb társadalmi körülmények között élő fiatalokra: a szakiskolában tanulókra, a vidéken élőkre, illetve azokra, akiknek a szülei alacsonyabb iskolai végzettségűek és anyagi helyzetük az átlagnál rosszabb.

A kávé fogyasztása is elterjedt a középiskolások között. A kérdezést megelőző hónapban legalább egyszer fogyasztók aránya több mint 60 százalék. A napi kávézás inkább a vidéken élő, szakiskolában tanuló, alacsonyabb iskolai végzettségű és átlag alatti anyagi helyzetben élő szülők gyerekei körében gyakoribb.

Az internetezési szokásokról szerzett tapasztalatok közül az lepett meg a leginkább, hogy a kilenc-tizedikesek átlagosan heti 23 órát interneteznek.

Majdnem minden ötödik kilencedikes-tizedikes fiatal jelentős problémákról számolt be az internethasználatával kapcsolatban. A szülők iskolázottsága és a család anyagi helyzete szinte nem is áll kapcsolatban a problémás viselkedéssel. A problémás játékhasználat és az iskola típusa között más országokban sem találtak kapcsolatot, és a családi jövedelemmel is csak nagyon gyenge korrelációt mutattak ki.

Elképzeltető, hogy a szerhasználat csökkenése az internetezéssel magyarázható. Volt olyan feltevés is, hogy az új designer drogok átvették az alkohol és a marihuána szerepét, de ez több új kutatás sem tudta kimutatni. Úgy tűnik, ugyanazok használják a designer drogokat, mint akik a marihuánát. Más kutatások arra utalnak, hogy a fiatalok egyre inkább otthon ülnek és interneteznek. Ez talán kevésbé megfelelő környezet ahhoz, hogy igitanak meg drogozzanak. Interneten keresztül élik a társas életüket.

A kutatást részletesen ismertető [tanulmány letölthető Elekes Zsuzsanna honlapjáról](#).

2017. január